

**BİR TAPUNUN PEŞİNDE
KAFKASYA'DA SINIR VE VATANDAŞLIĞIN MÜLKİYET İZLERİ:
ARDAHAN ÖRNEĞİ**

H.Neşe ÖZGEN, Dr.¹

Bu sunumda, Kafkasya'nın bir sınır ilindeki (Ardahan) mülkiyet ve buna bağlı birikimlerin vatandaşlık üzerine etkilerini tartışacağım. Çalışma, Nisan 2006-Aralık 2006 tarihlerinde, Dr. Lale Yalçın Heckman (MPG-Almanya) başkanlığında yürütülen, "Caucasian Boundaries and Citizenship from below" başlıklı projeye bağlantılı olarak "Property and Citizenship in an Eastern Anatolian Border Region" başlıklı çalışmanın alan çalışmasını bugularının, bir ilk tartışması temeline dayanıyor.

Çalışmaya değişimin sınırlar boyutuna bakmak ve küreselleşmeye bir yanıt olarak sınırda yaşayanların ve sınır bölgelerinin yapısıyla ilgilenmek amacıyla girişmişim. Böylece 'local identity' yerine 'sınırın rejimleri' ve 'poverty' yerine 'Citizenship from below' kavramlarını geçirme şansım oldu.

Bu çalışma boyunca kendime en çok sorduğum soru, vatandaşlığı esas belirleyen unsur olarak ele aldığım mülkiyeti ve kalıplarını nasıl ölçebileceğim ve bunların zaman içindeki değişmelerini nasıl gözleyebileceğim sorusuydu. Böylece, bunların (vatandaşlık ve mülkiyet) sınırla ve sınırın değişmeleriyle bağının da nasıl kurabileceğimi, sınırın birikim yaratan ve yok eden düğümlerini ve bu birikimlerin toplanma ve dağılma tarihlerini ve niteliklerini de ele alan bu sürecin incelenmesini esas aldım.

Ardahan'ın 1877'den itibaren Rusya ve Osmanlı İmparatorluğu arasında *bir o bir bu tarafa ait olmasının* hikayesini en iyi buradaki toprak mülkiyetindeki değişmeler anlatmaktadır. Ancak, bu tarih yörenin de en benimsediği biçimiyle bir tarih anlatısı (narrative) içine gömülmüştür. Ardahan'da çalışmaya başlar başlamaz, hemen, yerel tarihin çok çekinik olarak içine serpiştirilebildiği bir milli tarih anlatısına

¹ Prof. H.Neşe ÖZGEN, Dr. Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Bornova, 35100/İzmir. ozgen@eth.mpg.de ve nozgen1@hotmail.com

başvurulmakta olduğunu gördüm. Bu nedenle bu özet-çözümleme, zaman zaman kronolojiyi izleyen bir zaman-anlatı çözümlemesi olarak yapıldı,.

Bu çalışmada en son etkilerle beraber (BTC ve ŞAHDENİZ enerji nakil hatlarının yarattığı etkiler) mülkiyetin yapısal dönüşümleri ve birikimlerin sınırda yaşayan vatandaşlar üzerine etkilerine yoğunlaştım. Bu zeminin üzerine, zaman ve mekandaki değişmelerle beraber, mülkiyetin el değiştirme biçimlerine ve bunların vatandaşlık ve devletle ilişkileri etkileme süreçlerine baktım.

Böylece, Yalcin-Heckmann& Behrends, Leutloff-Grandits'in 2003 çalışmasında yapılabenzer olarak, 1)yeniden yapılanan mülkiyet kalıplarını izlemenin bir yolu olarak 2)artığı üreten ekonomik kaynakların 3)çatışma odakları boyunca izlenmesi, 4)bunların kategorilenmesi ve 5)zaman geçişlerinin ve 6)bu geçişlerin yarattığı yeniden dağılımların izlenmesi; 7) yukarıda sayılan süreçlerdeki retoriklerin ideolojik yansımalarının kategorilenerek bağlamın ortaya çıkarılmasını ele alırken; sınıra A) mülkiyeti oluşturan esas birikim ajanlarından birisi ve B)vatandaşlığı belirleyen retorikler arasında en temel göstergeleri olan bir ajan olarak baktım.

Böylece süreçler için (zaman) 1) göçler (Cumhuriyet öncesi tarihteki ve Cumhuriyet boyunca), 2) artığın birikim mekanizmalarındaki değişmeler (toprak, hayvan yetiştiriciliği, ticaret ve sınır kaçakçılığı, sınırdan faydalanma), 3) artığın etkilediği siyasetin yerel ulusal ve uluslararasıve küresel bağlantılarla ilişkiye geçme ve cevap verme düğümleri, 4) bu durumları betimleyen metafor ve metonimler aracılığıyla ideolojilerin değişme biçimleri ve kalıplarına baktım. Böylece mikro- kronik bir tarih okumasından ziyade, göçlerin mülkiyet ve birikimlerinin diakronik zamanını algılayabilme ve izleme şansını yakaladım.